

Een wereld binnen handbereik

MAYLIS DE KERANGAL BIJ DE BEZIGE BIJ

De levenden herstellen

Maylis de Kerangal

*Een wereld
binnen handbereik*

vertaald door Reintje Ghoos en Jan Pieter van der Sterre

2020

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Gepubliceerd met steun van het Centre National du Livre.

Copyright © 2018 Éditions Gallimard
Copyright Nederlandse vertaling © 2020 Reintje Ghos en
Jan Pieter van der Sterre
Oorspronkelijke titel *Un monde à portée de main*
Oorspronkelijke uitgever Éditions Gallimard, Parijs
Omslagontwerp bij Barbara
Omslagbeeld Fallow Bucks, Richmond, 2006, Adlington,
Mark/Private Collection/Bridgeman Images
Foto auteur Baltel/SIPA
Vormgeving binnenwerk CeevanWee, Amsterdam
Druk Bariet Ten Brink, Meppel
ISBN 978 94 031 5960 7
NUR 302

debezigebij.nl

Ruist de wind ook in de bomen
als er niemand is om hem te horen?

kōan

PAULA KARST verschijnt op de trap, ze gaat vanavond uit, dat zie je meteen, ze schakelt duidelijk naar een hogere versnelling zodra ze de deur van de flat achter zich heeft dichtgeslagen, snellere ademhaling, zwaarder kloppend hart, witte blouse onder de openhangende lange donkere jas, laarzen met hakken van zeven centimeter en geen tasje, alles in de jaszakken, mobieltje, sigaretten, contant geld, alles, de sleutelbos die rammelt in het ritme van haar stap – rillende kleine trom – haar haren veren op haar schouders, de trap spiraalt om haar heen terwijl ze van verdieping naar verdieping loopt, de hal in wervelt, waar ze op het nippertje wordt gestuit door de grote spiegel, ze remt en stopt vlak ervoor, peilt haar verschillend gekleurde ogen, strijkt met haar wijsvinger over de te dik opgebrachte oogschaduw, knijpt in haar bleke wangen en perst haar lippen op elkaar om ze te doordrenken met rood, zonder aandacht voor het charmante geheim van haar gezicht, een licht divergerend scheelzien dat als de avond valt steeds meer opvalt. Voordat ze de straat op gaat, maakt ze nog een knoopje van haar blouse los; ook geen sjaal, terwijl het buiten toch januari is, winter, kou, gure noordenwind, maar ze wil haar huid laten zien en de nachtwind in haar hals laten blazen.

DRIE VAN DE pakweg twintig studenten die tussen oktober 2007 en maart 2008 een opleiding volgden aan het Instituut voor Decoratieve Schilderkunst, Metaalstraat 30bis in Brussel, zijn nauw bevriend gebleven, hebben elkaar contacten en klussen in de maag gesplitst, elkaar gewaarschuwd voor dubieuze projecten, elkaar een handje geholpen om een karwei binnen de vastgestelde termijn af te krijgen, en die drie, onder wie Paula – lange zwarte jas en *smokey eyes* –, hebben vanavond een afspraak in Parijs.

Het was een niet te missen gelegenheid, een wonderschone conjunctie van planeten, even zeldzaam als het langskomen van de komeet van Halley! – op internet spuiden ze dolenthou-siaste taal, grote woorden, en illustreerden hun berichten met afbeeldingen die vergaard waren op sites over hemellichamen. Toch zetten ze alle drie aan het eind van de middag vraagtekens bij dat weerzien: Kate had de hele dag op een krukje in een vestibule aan de Avenue Foch gezeten en zou graag op haar kamer zijn blijven liggen om kijkend naar *Game of Thrones* met haar vingers taramasalade te eten, Jonas zou liever nog hebben doorgewerkt, een stuk zijn opgeschoten met dat fresco van een tropische jungle dat over drie dagen moest worden afgeleverd, en Paula, diezelfde ochtend geland vanuit Moskou en nog amper bij de werkelijkheid, wist niet meer heel zeker of die

afpraak wel een goed idee was. Maar toen het eenmaal donker werd was er iets sterkers dat hen naar buiten joeg, iets dieps, een fysiek verlangen om elkaar, elkaars smoelwerk en tics te herkennen, ieders eigen stemgeluid, de manieren waarop ze bewogen, dronken, rookten, alles wat hen onmiddellijk weer kon terugvoeren naar de Metaalstraat.

Barstensvol café. Kermislawaai en kerkachtig schemerdonker. Ze zijn alle drie op tijd gearriveerd, perfecte overeenstemming. Het eerste wat ze doen is op elkaar knallen, omhelzen en alles de vrije loop laten, waarna ze zich in ganzenpas, onscheidbaar, een weg banen: Kate, platinablond haar met zwarte wortels, één meter zevenentachtig, tonronde dijnen in een slomski-broek, motorhelm in haar armplooi en die grote tanden, te groot voor haar bovenlip; Jonas, uilenogen en grauwe huid, armen als lasso's, Yankee-pet; en Paula, die al opgeknapt lijkt. Ze vinden een tafeltje in de hoek van het zaaltje, bestellen twee bier en een spritz – Kate: Ik vind die kleur zo mooi – en zetten meteen die continue slingerbeweging in gang tussen het zaaltje en de straat waardoor avonden van rokers in een café een ritme krijgen, en ze lopen naar buiten met een sigaret in hun wafel, of met het vuur in de vuistholte. De vermoeienissen van de dag verdwijnen in een vingerknip, de opwinding is terug, de nacht gaat open, dat wordt praten.

Paula Karst, net terug, de eer is aan jou, beschrijf je veroveringen, vertel je wapenfeiten! Jonas strijkt een lucifer af, zijn gezicht flakkert een fractie van een seconde in het licht van de vlam, krijgt een koperkleur, en op hetzelfde moment is Paula in Moskou, hese stem, terug in de grote Mosfilmstudio's, waar ze drie maanden heeft doorgebracht, de herfst, maar in plaats van indrukken van een panorama en een vaag relaas, in plaats van een chronologische getuigenis, begint ze met een beschrij-

ving van de salon van Anna Karenina, die ze uiteindelijk bij kaarslicht moesten schilderen, omdat de decors op de dag voor de eerste draaidag door een stroomstoring in het donker waren gehuld; ze start langzaam, alsof haar verslag van de beelden werd verwoord in een simultaanvertaling, alsof het dankzij de taal mogelijk was een indruk te krijgen en te geven van de plek, de kroonlijsten en de deuren, het beschot, de vorm van de lambrisering, de plinten, het fijne stucwerk, en dus ook van de speciale behandeling die nodig was voor de lange schaduwen op de muren; ze zet exact het hele kleurengamma uiteen, zee-groen, lichtblauw, goud en Chinees wit, laat zich langzaam maar zeker meeslepen, hoog voorhoofd en gloeiende wangen, en start met het verhaal over het schilderen 's nachts, die krankzinnige haastklus, beschrijft uitvoerig hoe de overspannen producenten in zwarte donsjeekkers en Yeezy-sneakers de schilders opjatten in een Russisch boordevol spijkers en strelingen, hun eraan herinnerden dat geen enkele vertraging zou worden getolereerd, geen enkele, maar mogelijke premies lieten doorschemeren, en Paula begreep ineens dat ze de hele nacht zou moeten werken en raakte in paniek omdat het in het halfdonker moest gebeuren, zodat ze niet zeker wist of de kleuren zouden kloppen en of de overgangen zichtbaar zouden zijn als de schijnwerpers weer brandden, het was gekkenwerk – ze tikt met haar wijsvinger op haar slaap, terwijl Jonas en Kate naar haar luisteren en zwijgen, er een begerenswaardige gekte in herkennen waar ook zij prat op gaan –; dan pakt ze weer uit, vertelt hoe verbijsterd ze was toen ze 's avonds een handvol studenten zag arriveren, studenten van de Academie die door de chef decorbouw als versterking waren aangeworven, vrijwilligers zonder een cent op zak maar met talent, die geheid de boel zouden verprutsen, vandaar dat zij die nacht hun palet klaarmaakte, geknield op de kunststof vloer, bij het licht van

een iPhone, waarmee een van hen de tubes bescheen met verf die zij in de goede verhoudingen mengde, en daarna wees ze ieder van hen een deel van het decor toe en liet zien wat de stofuitdrukking moest zijn, liep van de een naar de ander om een strek te verfijnen, een schaduw uit te diepen, een stuk wit te glaceren, behoedzaam en tegelijk stilletjes lopend, alsof haar gegalvaniseerde lichaam haar instinctief leidde naar degene die aarzelde, die de draad kwijtraakte, zodat rond middernacht iedereen zijn plek op de set had en zwijgend, geconcentreerd aan het schilderen was in een sfeer zo gespannen als een trampoline, samengebald, onwerkelijk, de beweeglijke gezichten verlicht door de kaarsen, sprankelende blikken, de pupillen zo zwart als Mars, je hoorde alleen het wrijven van de kwasten over de houten panelen, het schuiven van zolen over het dekzeil op de vloer, allerlei soorten ademhaling, waaronder die van een apathische hond, die opgerold midden in die bende lag, op een onbekende plek klonk een opgewonden kreet – *бля смотри, смотри здесь как красиво, fuck moet je kijken wat mooi* – en wie zijn oren spitste hoorde het gedempte geluid van een Russische rap op een radio; de studio suisde, vol pure menselijke aanwezigheden, en tot het ochtendgloren bleef de spanning voelbaar, Paula werkte zonder moe te worden, naarmate de nacht vorderde werden haar bewegingen lossler, vrijer, zekerder; en om een uur of zes die ochtend maakten de elektriciens hun plechtige entree, voorzien van stroomaggregaten die ze waren gaan halen in Moskou, iemand met een tenorstem riep: *fiat lux!* en alles ging weer branden, krachtige schijnwerpers projecteerden spierwit licht op de set en de grote salon van Anna Karenina verscheen in het zilveren licht van een winterochtend: daar was hij, hij bestond; de hoge ramen waren bedekt met rijp en op straat lag sneeuw, maar binnen was het warm, het voelde goed, in de open haard knetterde een vorste-

lijk vuur en de geur van koffie zweefde door de ruimte, bovendien waren de producenten terug, gedoucht, geschoren, een en al glimlach, ze maakten flessen wodka open en kartonnen dozen met stapels lauwwarme blini's bestrooid met kaneel en kardemom, ze verdeelden contant geld onder de studenten waarbij ze hen in de nek grepen op de manier van maffiabazen, mannen onder elkaar, of brulden in het Engels boodschappen die zinderden in Los Angeles, Londen of Berlijn; de druk nam af maar de koorts ging niet voorbij, allemaal keken ze met knipperende ogen om zich heen, verblind door de miljarden fotonen die nu de textuur van de lucht vormden, verbaasd over wat ze hadden gepresteerd, lichtjes dizzy ook, Paula ging instinctief bij de subtiele overgangen kijken, bezorgd voor het resultaat, maar nee, het was goed, de kleuren waren goed, toen klonken er kreten, tegen elkaar geslagen open handen, omhelzingen en hier en daar wat tranen van vermoeidheid, sommigen gingen met de armen wijd op de vloer liggen, terwijl anderen vluchtige danspasjes maakten, Paula kuste een van de hulpkrachten een beetje langer, een forse man met donkere ogen, liet een hand onder zijn trui en over zijn gloeiende huid glijden, bleef lang in zijn mond terwijl de mobieltjes weer begonnen te rinkelen, iedereen zijn spullen opraapte, zijn jas dichtdeed, zijn sjaal omsloeg, zijn handschoenen aantrok of zijn sigaret voor de dag haalde, de buitenwereld kwam weer in beweging, maar ergens op deze planeet, in een van de grote studio's van Mosfilm, werd nu gewacht op Anna, zwartogige Anna, smoorverliefde Anna, ja, alles was klaar, de film kon nu komen, en daarmee het leven.

Het is vlijmend koud, de cafédeur gaat open en dicht, als de blaasbalg van een smid, het groepje rokers op het trottoir verandert van samenstelling, en Paula huivert. Ze buigt haar

hoofd, steekt haar handen in haar zakken, en schraapt over de vloer met de punt van haar laars, terwijl Kate en Jonas zwijgend naar haar kijken, peinzend, jaloers op die heftige nacht, die zo sterk leek op de nachten die ze samen hebben beleefd in het Instituut, een nacht waarover ze hun gedetailleerd heeft verteld zodat ze zich al die doorwaakte nachten weer herinnerden waarin ze naast elkaar stonden te schilderen om bij het aanbreeken van de dag hun werk op het grote bureau van de directrice van het Instituut te kunnen deponeren, als een eerbetoon en als een offer; die nachten waren hun gemeenschappelijk eigendom, de basis van hun vriendschap, een voorraad beelden en sensaties waar ze met duidelijk plezier op terugkwamen zodra ze elkaar weer zagen, en dan overdreven ze in hun verhaal de urgentie, de vermoeidheid en de twijfel, overtrokken het geringste incident, een ontbrekende verftube, een omvallende emmer, terpentijn die in brand vloog, of nog erger: een perspectieffout die ze niet hadden gezien, en ze speelden de scènes na, waarbij ze het heerlijk vonden om belachelijk en onwetend over te komen, als piepkleine mensjes tegenover de schilderkunst, antihelden uit een spannend, kluchtig epos waarin ze een des te grotere overwinning behaalden daar er bijna een ramp was gebeurd, des te moediger daar ze door het duister hadden gezworven, des te vindingrijker daar alles hopeloos leek, en die verhalen hadden nu de kracht van een ritueel: ze vormden de verplichte overgang naar vroeger, werkten als een omhelzing.

Ze zitten weer binnen, de meisjes op het bankje en Jonas tegenover hen, met zijn nek in zijn schouders en handenwrijvend. Wat doe jij op het moment? vraagt Kate op de man af, met het glas aan haar lippen, haar ogen in kikkerperspectief onder de turquoise wimpers en je schrikt als je haar dunne stem hoort, die niet past bij haar robuuste uiterlijk, los lijkt te

staan van haar lichaam. De jongen is geamuseerd, leunt achterover in zijn stoel en verklaart met zijn armen hoog voor zijn borst over elkaar en zijn handen onder zijn oksels: ik maak het paradijs, een tropische tuin van Eden, acht bij drieënhalve meter. Stilte. De meisjes blijken geschokt, ze lassen een pauze in. Kate drinkt met langzame slokjes, kijkt naar het plafond – ze berekent het oppervlak, schat het honorarium, alles snel – terwijl Paula haar vingers een voor een openvouwt en de litanie aanheft van de kleurnamen die ze alle drie uit het hoofd kennen en die ze formuleert in losse lettergrepen alsof ze capsules met pure sensaties kapotknijpt: zinkwit, wijnstokzwart, chroom-oranje, kobaltblauw, kraprood, blaasgroen en cadmi-umgeel voor al het groen? Jonas glimlacht, kijkt haar recht in de ogen en zet de reeks met dezelfde snelheid voort: topaas, avocado, abrikoos en bitumen – het tweetal zit nu weer tegenover elkaar, dat is een mooie ontwikkeling – dus Paula haalt diep adem en vraagt met doffe stem: ik zou graag willen dat je in je jungle plaatsmaakt voor onze grote aap, wil je dat doen? Jonas knikt zonder weg te kijken, dat zal ik doen, en Paula laat haar oogleden zakken.

Het zit hier vol, je hoort elkaar niet, terwijl toch overal gepraat wordt, alsof er honingcellen in het rumoer waren – een bijenkorf –, alsof er rond elke tafel een akoestische ruimte bestond die hem geschikt maakte voor alle geheime gesprekken. Jonas heeft zijn kin op zijn hand gelegd, observeert de meisjes om de beurt met spottende blik: eender, gelijk, die twee. Kate lacht en vraagt meteen nieuwsgierig: voor wie maak je je jungle? De jongen houdt zijn lachen in, zijn schouders schokken, zijn borst gaat op en neer onder zijn armen, maar dan ineens: *no way*, je komt niks te weten, kleine spion. Hij daagt haar uit met zijn ogen en een glimlach om de lippen, zodat Kate het nog eens

probeert, een nieuwe aanval doet, de rol van het pragmatische meisje aanneemt dat met beide benen in de werkelijkheid staat, dat de uitkeringen van de ziekenfondsen vergelijkt, spaart voor haar pensioen en waakt over de salarissen van het vakgenootschap van decorschilders: wordt dat karwei van jou wel goed betaald? Hoeveel per vierkante meter? achthonderd, duizend? Jonas kijkt naar het plafond terwijl zijn glimlach breder wordt en zijn grijze, rommelige gebit bloot komt, ga je gang maar, grote meid, die vent kan wel ergens tegen. Dus Kate gooide er een eerste bedrag uit, Jonas gebaarde dat ze hoger kon gaan en de twee meisjes begonnen beurtelings te overbieden, opperden steeds astronomischer bedragen, die alleen de grote sterren van de sector hanteren, en al gauw werkt het, wordt het verhit, maar dan neemt de jongen ineens zijn woorden terug: oké, het is een speciaal project. Hij zwijgt even, kijkt spiedend om zich heen. Een origineel fresco. O ja? Hij recht zijn rug en zegt nadrukkelijk: een eigen schepping. In de stilte die volgt, lijkt het geluidsvolume in het zaaltje nog een graad toe te nemen, maar Jonas hoort perfect de stem van Kate die hem onderuithaalt: o maar dan is het zover, je bent kunstenaar! Hij kijkt naar Paula en zegt hoofdschuddend, terwijl hij met een oogbeweging Kate aanduidt: nee maar, wat een trut is ze toch! Ze hebben hun radde tong teruggevonden en het geanimeerde plagen dat de uitlatklep van de genegenheid is. Als een kelner vlak langs hun tafeltje loopt, schopt hij tegen Kates helm, die op de grond ligt, en laat zijn dienblad vallen. Kabaal, stilte, applaus. Waarna het lawaai weer aanzwelt, lawaai dat Paula met haar blik doorboort om op de stationsklok boven de bar te kijken en zich te herinneren dat ze gisteren op precies datzelfde tijdstip over het Rode Plein holde. Haar ogen maken een ronde over de wijzerplaat en komen dan terug bij Jonas, waarna ze fluisterend formuleert: een koninkrijk voor de grote apen, Jonas, dat ga je maken.

De glazen zijn leeg, Jonas ratst zijn pakje sigaretten van tafel, staat op terwijl hij roept: en, meisjes, hoe is 2015 tot nu toe? Ze gaan naar buiten. Weer de ijzige straat, de goot vol peuken en de samenscholing, waaruit ze moeten wegglijpen om hun kont een beetje te kunnen keren. Als ze eenmaal weer de ruimte hebben, haalt Kate haar telefoon uit de binnenzak van haar jasje, laat hem met een krachtig gebaar tussen de beide anderen zakken, en verklaart plechtig: goed, genoeg geluld, hoog tijd om jullie echt professioneel werk te laten zien! Paula en Jonas buigen zich samen voorover, hun slapen raken elkaar nu.

Een pikzwart glanzend beeld. Een marmersoort. Het patina in de hal aan Avenue Foch, waar ze nu een week aan het schilderen is. Onderaards zwart met aders in vloeibaar goud, vol schaduwen, opzichtig en imposant. De augustuszon die diep in kreupelhout is gezonken, Japanse lak omsluiert met goudstof, de grafkamer van een Egyptische farao. Maak je portor voor hen? Paula kijkt op naar haar vriendin, die knikkend en met vorstelijke traagheid haar gezicht wegdraait en de rook van haar sigaret door haar neusgaten uitblaast. *Yes*. Jezus, sterk hoor, mompelt Jonas, getroffen door de soepelheid van de ader, door de ambigue helderheid van het paneel, door de dieptewerking. Kate zet een hoge borst maar relativeert: ik ben afgestudeerd met een portor, weet je wel, die doe ik graag. Het is een fascinerende foto. Ga je alle vier de muren schilderen? vraagt Paula verbaasd: portor wordt zelden gekozen voor grote oppervlakken, weet ze, te zwart, te moeilijk om te maken, te duur ook. Kates sigaret belandt met een vingerknip in de straatgoot: het plafond ga ik ook doen.

Je reinste olievlek. Met die woorden had de jonge vrouw haar proefstuk met portor aan de beheerder van het pand gepresen-

teerd, zo vertelt ze het nu althans, ze is van het trottoir gestapt om het tafereel midden op straat na te spelen, haar eigen rol maar ook die van de kerel die ze had moeten overtuigen, een bleke dertiger met een lange naam en een buitenmaatse zegelring, smalle schouders maar een bol buikje, hij zwom in zijn parelgrijze pak en had langzaam over zijn schedel gestreken terwijl hij het proefstuk bestudeerde, zonder erin te slagen op te kijken naar dat grote mokkel tegenover hem, zonder erin te slagen een idee te krijgen van haar lichaam: weelderig of mannelijk? Kate was naar de afspraak gekomen in een marineblauw mantelpak en met pumps aan haar voeten, ze was vergeten het sierbandje met een doodskopsluitinkje van haar enkel te halen, maar had een zijskeiding in haar haren gekamd en zich lichter opgemaakt: ze wilde die opdracht. Wel had ze zich uitgesloofd op haar palet – titaanwit, gele oker, cadmiumgeel-oranje, rauwe sienna, bergbruin, Van Dyckbruin, vermiljoen, een beetje zwart – en twee keer geglaceerd om een oppervlak te krijgen dat tegelijk donker en transparant was – donkerte en transparantie: het geheim van portor. Bovendien maakte haar voorstel een goede kans: het pand was eigendom van rijke families uit de Golf die er drie nachten per jaar verbleven. Ze zouden het vast wel waarderen, dat bedrieglijke marmer als de spiegel van hun rijkdom, dat hun macht zou opkloppen, zou doen denken aan het manna dat in het jaar nul uit de lucht kwam vallen in de gebieden waar ooit kudde graasden en mensen wegdommelden in de drukkende warmte van tenten. Om de klus in de wacht te slepen was Kate lang blijven stilstaan bij de zeldzaamheid van portor, had de gloeiend hete marmergroeven beschreven op het eiland Palmaria en die van Portovenere aan de Golf van Genua, afgravingen honderdvijftig meter boven zee, ze had verteld over de boten die onder aan het klif werden aangemeerd zodat men de steenblokken er di-

rect in kon laten glijden, tot honderd *carrate* per schip – de *car-rata*, de meeteenheid, was de lading van een kar die werd getrokken door twee ossen, dus driekwart ton –, het ruwe marmer werd gelost aan de kaden van Ripa Maris, waar de schepen meteen weer werden volgeladen met marmer dat was bewerkt om te kunnen verbluffen, dat was gezaagd, gevellingd, gepolijst en soms bestempeld met de koninklijke lelie, ze hesen de zeilen en zetten koers naar Toulon, Marseille, Cadiz, voeren langs Gibraltar en omhoog langs de Atlantische kust naar Saint-Malo, waarna het marmertransport in Le Havre van richting veranderde en over de rivier naar Parijs ging; ten slotte had Kate als laatste troef de lof gezongen van de koninklijke uitstraling van de steen, een steen waar de Zonnekoning zelf hoog van opgaf, een steen die je aantrof op de muren van Versailles en zeker niet in de plees van trendy restaurants, zal ik u foto's laten zien? Nu imiteert ze de houdingen van de beheerder, de manier waarop hij haar een slap handje had gegeven nadat hij zich had voorgesteld door zijn naam in volle lengte uit te spreken, de hete aardappel die door zijn mond rolde, ze aapt zijn verholde geilheid na, zijn gemaniëerde chic, maar vooral vergeet ze als actrice haar eigen rol in de scène niet door haar gretigheid te parodiëren, door te vleien als een vos, waarbij ze de rondingen van haar lichaam en haar Schotse accent overdrijft, en dat alles zo fraai dat ze de hele straat in beslag neemt, gigantisch rondwervelend, met het aureool van haar filmkapsel, en er ontstaat enige beroering voor het café, het publiek wordt nieuwsgierig, komt van zijn plaats, de hoofden draaien naar dat meisje daar, dat haar nummer opvoert. En ten slotte had de beheerder zijn blik op haar gericht, haar op proef aangenomen en nu kwam hij elke avond kijken hoe de panelen vorderden, hij had zich laten inpakken en spiegelde haar al andere vestibules voor, andere trappenhuisen, andere apparte-

menten die moesten worden opgeknapt – hij beheerde een flink pandenbestand in het westen van Parijs, de negentiende eeuw in vol ornaat, en had het in zijn hoofd munt te slaan uit die honderden vierkante meters. Goud geld verdienen! Kates tandvlees werd nog roder van het lachen. Dan groet ze als een acteur aan het eind van het toneelstuk, met een hand op haar hart, waarna ze meedeelt dat ze een rondje geeft en iedereen achter haar aan het café in draaft.

Wat ga jij nu doen? Jonas kijkt Paula strak aan, het gele oogwit en de enorme pupillen onder de klep met het acroniem. De jonge vrouw schrikt op, geen idee, ik ben vanochtend teruggekomen uit Moskou weet je nog? Naast hen is Kate ingezakt, ze lijkt vermoeid of dronken, of allebei – slap lijf, open mond, vage blik in de ogen – en verbazend genoeg heeft ze nog steeds energie over voor een vinnige opmerking: waarschijnlijk heb je een bom duiten verdiend bij die Russen, er zit daar toch geld? Paula glimlacht: maak je geen zorgen. Op dat moment tsjirpte er een krekkel onder in een broekzak en sprong Jonas op, met de telefoon tegen zijn oor geplakt, schoot de straat op zonder te kijken naar de twee meisjes, die op het bankje waren blijven zitten, liep achter het raam langs, ging aan de overkant op de trottoirband zitten, zette zijn pet af – wat hij hoogstzelden deed –, hield zijn hoofd achterover zodat het lantaarnlicht over zijn gezicht speelde, deed zijn ogen dicht en bewoog zijn lippen terwijl op zijn slapen en holle wangen schaduwen ontstonden, en het ontging niemand dat hij af en toe zijn ogen opsloeg en naar Paula keek, achter de glazen wand, Paula, die hem de rug had toegekeerd. Hij had dan het gezicht van iemand die bevangen is door liefde, bevangen door de ondergrondse impuls van de liefde, waarschijnlijk daarom zitten de twee meisjes omgekeerd, ze zouden het nooit in hun hoofd hebben ge-

haald om hem te na te komen, zelfs niet om hem te ondervragen, nooit, zo zat dat drietal niet in elkaar, hun liefdesleven speelde zich buiten beeld af, ze praatten er in alle discretie amper over, met nadruk op romantische flops (Jonas) of volstrekt laconiek (Kate), en sloegen daarbij een humoristische toon aan, waarin de liefde altijd hartstochtelijk en tragisch was, en de seks onhandig of puur technisch, ze maakten er een grappig spel van, en Paula moest lachen, kneep haar ogen halfdicht, trok haar neus op en antwoordde: 'te gek!' als ze vroegen: willen ze bij jou nogal bijten? Uiteindelijk zweeg het drietal over de liefde. Jonas' wangen gloeiden toen hij terugkwam bij het tafeltje, hij ging niet zitten maar zei meteen, met een grafstem: ik heb een feestje in de Rue Sorbier, komen jullie? Kate schudde haar hoofd, ik ben uitgeput, moet morgen werken, maar Paula stond op, antwoordde dat ze meeding, best zin om een stukje te lopen.

Later, heel lang nadat Kate op lage snelheid langs hen was gereden, kaarsrecht op haar scooter zittend, haar arm geheven op de manier van een wagenmenner die de keizer groet bij het begin van de wedren, is de nacht zo ver gevorderd dat er een heel andere stad ontstaat, Paula en Jonas lopen over de Avenue Gambetta, en langs Père-Lachaise. Ze heeft haar arm onder die van de jongen geschoven en houdt met haar vrije hand haar jaspanden voor haar ijskoude hals, hij heeft zijn pet in zijn gezicht getrokken, zijn sjaal weer vastgeknoopt, zijn handen in zijn zakken gestoken, en zo lopen ze. Je bent niet warm genoeg gekleed, stom hoor. Jonas' ogen glijden over het kerkhof, onverschillig voor de graven die boven de muur uitsteken – stenen kruizen en standbeelden, door korstmossen aangevreten piramidions, stukjes tempel, glinsterende koepels, praalgraven van rotspuin dat een grotopening moet verbeelden. Paula rea-

geert door zich tegen hem aan te drukken en nu stappen ze schouder aan schouder voort. Wat voor aap ben jij aan het schilderen? Ze had zacht gesproken. De damp die ze uitademt gaat aan flarden als ze erdoorheen lopen, verder geen zuchtje wind, achter de gevels van de huizen brandt geen licht, de kou legt een glaslaag over de stad, het torenhoge uitspannel is hard en glanst. Ik ga Wounda doen – antwoordde Jonas half hardop, met zijn neus in zijn sjaal, en bij die woorden begon Paula's gezicht te stralen.

Ze kwamen bij het pleintje. Het is middernacht, de cafés gaan dicht, de tapkasten glanzen achter in de zaaltjes, waar het licht is gedoofd, in de omlijsting van grote ramen worden kleine schimmenspellen opgevoerd, met figuren die nog aan het redderen zijn, bewegingen uitvoeren die bij het werk horen, karaffen spoelen, glazen drogen. Jonas heeft zijn arm losgemaakt van die van Paula, een duidelijk gebaar, ik moet gaan, ik ga nu, en toen hij zich omdraaide, hield ze hem tegen, zette zijn kraag op, jij bent ook niet mis, maar je stinkt naar terpentijn, wist je dat? Jonas snoof aan zijn jasmouw en de nieuwsgierige Paula praatte verder, probeerde het moment te rekken, je bent brandbaar, zou je kunnen zeggen, word je daar verwacht? Er komt een jogger langs, met een half oog op zijn stopwatch, een kerel in bontjas laat zijn hond uit, een oude vrouw gehuld in een sjaal met franje staat een sigaret te roken op haar balkon. Het is stil op straat. Wat doe je, ga je mee of niet? Jonas staat te drentelen, met zijn nek in zijn schouders getrokken en zijn ogen op haar gericht.

Toen zette hij een stap achteruit, haalde zijn handen uit zijn zakken en hield ze onder de lantaarnpaal. Zo verlicht leken ze los van zijn lichaam te zweven, als product van de duisternis; wittige handen met iets vaag wanstaltigs, lange vingers, prominente gewrichten, een levenslijn die diep in de palm is gedron-

gen als een messnee in een houten plank, kussentjes die onder aan de vingers afgeschilferd zijn door oude blaren, allerlei stoffen die in de huid zijn gedrongen: oliën, pigmenten, siccatieven, oplosmiddelen, vernis, waterverf, lijm. Nu die van jou. Hij maakte een kinbeweging naar Paula, die korte, vierkante handjes liet zien: op de handrug dezelfde dikke huid, als notenschillen gerimpelde knokkels en de nagels kortgeknipt en gevat in een zwarte lijn; handpalm: dezelfde tekens. Een hele tijd stonden ze voorhoofd aan voorhoofd boven hun open handen, die zich in het donker duidelijk aftekenden, sjablonen, stempels, stickers – vanuit de verte leken ze op twee langeafstandswandelaars die over een topografische kaart gebogen staan, het papier afspeuren en de legenda proberen te ontcijferen om hun weg te vinden. Plots pakte Jonas Paula bij haar middel vast, omhelsde haar, fluisterde schielijk in haar hals: ik bel je morgen.